

ПЕРЕДУМОВИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

©2019 СЕМЕНЕНКО І. М.

УДК 330.3:332.122:65.012.32
JEL: D70; Q01; P48; R11

Семененко І. М. Передумови інституціоналізації сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами

Робота присвячена передумовам інституціоналізації сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами. Мета статті полягає в узагальненні наявних досліджень стосовно інституціоналізації сталого розвитку регіону для утворення певного теоретичного базису інституційного забезпечення на засадах цільового управління підприємствами. Представлено аналіз основних досліджень вітчизняних і закордонних науковців, присвячених інституційному забезпеченню сталого розвитку. За результатами аналізу цих досліджень зроблено відповідне узагальнення та виділено основні контексти інституційного забезпечення сталого розвитку регіону: організаційний, безпековий, інноваційний, комунікаційний, мотиваційний, поведінковий, освітній, природокористувальний, політологічний, правовий. У зв'язку з посиленням уваги до глобальних проблем людства, які безпосередньо впливають на сталий розвиток окремих регіонів, подальше дослідження створення теоретичного базису відповідного інституційного забезпечення сталого розвитку регіону на основі цільового управління підприємствами є актуальним і потребує уваги.

Ключові слова: інституційне забезпечення, сталий розвиток, регіон, контекст, цільове управління.

DOI:

Табл.: 1. **Бібл.:** 13.

Семененко Інна Максимівна – доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри економіки і підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Сєвєродонецьк, 93400, Україна)

E-mail: isemenenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9310-0515>

Researcher ID: H-4045-2018

УДК 330.3:332.122:65.012.32
JEL: D70; Q01; P48; R11

UDC 330.3:332.122:65.012.32
JEL D70; Q01; P48; R11

Семененко І. М. Предпосылки институционализации устойчивого развития региона на основе целевого управления предприятиями

Работа посвящена предпосылкам институционализации устойчивого развития региона на основе целевого управления предприятиями. Цель статьи состоит в обобщении имеющихся исследований по институционализации устойчивого развития региона для образования определенного теоретического базиса институционального обеспечения на основе целевого управления предприятиями. Представлен анализ основных исследований отечественных и зарубежных ученых, посвященных институциональному обеспечению устойчивого развития. По результатам анализа этих исследований сделано соответствующее обобщение и выделены основные контексты институционального обеспечения устойчивого развития региона: организационный, безопасности, инновационный, коммуникационный, мотивационный, поведенческий, образовательный, природопользовательский, политологический, правовой. В связи с усилением внимания к глобальным проблемам человечества, которые непосредственно влияют на устойчивое развитие отдельных регионов, дальнейшее исследование создания теоретического базиса соответствующего институционального обеспечения устойчивого развития региона на основе целевого управления предприятиями является актуальным и требует внимания.

Ключевые слова: институциональное обеспечение, устойчивое развитие, регион, контекст, целевое управление.

Табл.: 1. **Библ.:** 13.

Семененко Інна Максимівна – доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедрою економіки і підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Сєвєродонецьк, 93400, Україна)

E-mail: isemenenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9310-0515>

Researcher ID: H-4045-2018

Seменenko I. M. The Preconditions for Institutionalizing the Sustainable Development of Region through Targeted Management of Enterprise

The publication is concerned with the preconditions for institutionalization of the sustainable development of region on the basis of target management of enterprise. The article is aimed at generalizing the existing researches on institutionalizing the sustainable development of region for the formation of a certain theoretical basis of institutional provision based on the targeted management of enterprises. The analysis of the basic researches of both domestic and foreign scholars on the institutional provision of sustainable development is presented. According to the results of analysis of these researches, the corresponding generalization is accomplished and the basic contexts of the institutional maintenance of sustainable development of region are allocated: organizational, security-based, innovative, communicational, motivational, behavioral, educational, nature-using, political, legal. In connection with increasing attention to the global problems of mankind, which directly affect the sustainable development of individual regions, further research of creation of the theoretical basis for an appropriate institutional support of the sustainable development of region using the targeted management of enterprises is topical and requires attention.

Keywords: institutional support, sustainable development, region, context, target management.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 13.

Seменenko Inna M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Economics and Entrepreneurship, East-Ukrainian National University named after V. Dahl (59a Tsentralnyi Ave., Sєvєyєrodonetsk, 93400, Ukraine)

E-mail: isemenenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9310-0515>

Researcher ID: H-4045-2018

Наявність інститутів, які сприяють сталому розвитку, та відповідного інституційного забезпечення є необхідною умовою трансформації економічних систем різного рівня відповідно до положень концепції сталого розвитку. Сьогодні економічна система в Україні все ще перебуває в стані трансформації до ринкового (ліберального) типу. Ця трансформація супроводжується докорінною зміною парадигми управління на рівні світової економічної системи в бік економіки сталого розвитку. Оскільки основою функціонування економічної системи є наявність дієвих організаційно оформлених інститутів, то саме наявність інституційного забезпечення покликана сприяти ефективній організації двох паралельних глобальних процесів – формуванню ринкової економіки на принципах сталого розвитку і функціонуванню мікроекономічних систем (підприємств) на засадах цільового управління з урахуванням концепції сталого розвитку.

Трансформація економічної системи потребує організації відповідного інституційного забезпечення. На підтримку цієї тези Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко, Т. В. Поснова [1] стверджують, що перетворення в інституційному забезпеченні представляють собою зміну формальних і неформальних умов господарської діяльності. Такі зміни часто стосуються розробки нового законодавства, яке відповідає тій чи іншій економічній системі. Інституційні перетворення передбачають також створення нових установ і організацій, які відповідають оновленій економічній системі. При цьому можуть змінюватися відносини власності (інститут власності), система управління, перетворення адміністративних важелів на економічні (податкові, бюджетні) тощо.

Якщо проаналізувати дослідження зазначених авторів, то більшість питань щодо предметної області їх наукових розвідок стосується саме організації інституційного забезпечення, оскільки до організації управлінської функції «організація» буде відноситись і «формальні та неформальні умови господарювання», і процеси «створення нових установ і організацій», і «відносини між економічними агентами», і «взаємодія формальних і неформальних інститутів», і «організація відносин власності». Отже, питання організації інституційного забезпечення є достатньо фундаментальним, а дослідження його повинно передувати розробці дієвих механізмів, інструментів та цілісної системи інституційного забезпечення. Крім того, організація інституційного забезпечення сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами буде певним чином компенсувати недосконалість ринкового типу організації економічної системи.

Дослідження питань інституційного забезпечення сталого розвитку регіону вже розглядалося вітчизняними і закордонними вченими, такими як Н. В. Павліха [2], В. В. Кузьменко [3], О. В. Яценко [4],

О. П. Славкова [5], З. В. Герасимчук, В. Г. Поліщук [6], Ю. С. Кулик, М. Ю. Крило [7], Є. О. Бойко, В. А. Міхенько [8], Б. Андрушків, Н. Кирич, Л. Мельник, О. Погайдак [9], Т. Ю. Туниця [10], К. О. Дергачова [11], Дж. Шпангенберг, С. Пфал, К. Деллер [12], О. В. Шаповалова [13] та ін. Дослідження зазначених науковців роблять суттєвий вклад у розвиток зазначеної предметної області, проте мають певну фрагментарність, що потребує відповідного узагальнення.

Отже, метою статті є узагальнення наявних досліджень стосовно інституціоналізації сталого розвитку регіону для утворення певного теоретичного базису інституційного забезпечення сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами.

Інституційне забезпечення сталого розвитку розглядалось у працях різних учених у різних контекстах. В організаційному контексті питання інституційного забезпечення сталого розвитку досліджувала Н. В. Павліха стосовно такого об'єкта, як «сталий просторовий розвиток регіону» [2]. Визначаючи «організаційно-інституційні засади сталого просторового розвитку регіону», дослідниця показала міждисциплінарність проблематики сталого просторового розвитку регіону і визначила, що результативність досягнення такого розвитку будь-якого ієрархічного рівня простору залежить від процесів взаємодії комплексу підсистем просторової системи [2], що свідчить про організаційний характер «сталого просторового розвитку регіону». Отже, Н. В. Павліха ототожнює інституційне забезпечення з організаційним забезпеченням, а у своєму дослідженні інституційно-організаційного забезпечення сталого розвитку зосереджує увагу саме на організаційних та управлінських аспектах забезпечення сталого розвитку та іноді навіть подає «сталий просторовий розвиток» як сукупність інституцій, при цьому претендуючи на розробку концептуальних засад управління «сталим просторовим розвитком регіону як сукупності інституцій та інструментів, спрямованих на одночасне досягнення підвищення рівня життя населення, раціонального використання регіонального простору, регулювання природокористування та охорони довкілля» [2].

Деякі автори розглядають інституційне забезпечення сталого розвитку регіону в контексті економічної безпеки, для чого мають функціонувати відповідні інститути. Зокрема, В. В. Кузьменко зазначала про брак таких інститутів у вітчизняній системі та необхідність здійснення відповідних інституційних трансформацій для підвищення рівня економічної безпеки регіону, що, своєю чергою, сприятиме сталому розвитку регіону [3]. Слід погодитися з тим, що сьогодні в Україні необхідне створення відповідного інституційного забезпечення сталого розвитку регіону. Проте приділення уваги лише економічній безпеці

регіону зачіпає лише одну зі складових сталого розвитку. Зважаючи на те, що сталий розвиток поєднує в собі декілька складових, мають бути створені відповідні інститути, які забезпечуватимуть досягнення всіх цілей сталого розвитку регіону.

В *інноваційному аспекті* питання інституційного забезпечення сталого розвитку регіону подає О. В. Яценко, який приділяв увагу саме інститутам інноваційної діяльності, які мають бути створені для забезпечення сталого розвитку регіону. Сталий розвиток регіону, на думку О. В. Яценка, слід розглядати як складну інноваційну систему, до якої входять і підприємства [4]. Дійсно, сталий розвиток регіону можливий за умови сталого розвитку підприємств як суб'єктів регіонального розвитку. Для забезпечення сталого розвитку регіону підприємства мають встановлювати цілі з урахуванням цілей груп інтересів, які також є суб'єктами регіонального розвитку. Для забезпечення такого цілепокладання на підприємствах має бути створено відповідне інституційне забезпечення.

У *комунікаційному аспекті* інституційне забезпечення сталого розвитку регіону розглядала О. П. Славова, яка відзначала, що ефективний інституціональний розвиток територій грає значну роль у забезпеченні сталого розвитку, оскільки створює адекватні умови для взаємодії між економічними агентами. Будь-якому підприємству вигідно дотримуватися встановлених норм та правил, оскільки вони полегшують його взаємодію з іншими економічними агентами та сприяють реалізації економічних інтересів. Інституціональне забезпечення сталого розвитку представляє собою «процес забезпечення єдності інституцій, які передбачають одночасне застосування державних, фінансових, економічних, правових заходів, правил, норм та рішень, що розробляються та спрямовуються адміністративними інститутами на регулювання питань, пов'язаних з розвитком територій» [5, с. 88].

Погоджуємось з автором щодо актуальності питання формування інституційного забезпечення сталого розвитку регіону. Важливим для такого забезпечення є створення інститутів, які сприятимуть цільовому управлінню підприємством і забезпечуватимуть відповідне цілепокладання на підприємстві з урахуванням цілей підприємства та цілей сталого розвитку регіону.

Мотиваційний контекст інституційного забезпечення сталого розвитку регіону досліджувався З. В. Герасимчук, В. Г. Поліщуком, Ю. С. Кулик, М. Ю. Крило та ін. [6; 7]. Зокрема, на думку З. В. Герасимчук і В. Г. Поліщука, стимулювання сталого розвитку регіону можливе за умови визначення потреб, які відповідають певній складовій сталого розвитку регіону (економічній, екологічній, соціальній), формування відповідних інтересів у підприємства як суб'єкта регіонального розвитку, пошуку відповідних

шляхів та інструментів задоволення цієї потреби всередині регіону як системи. Ключовим у задоволенні потреб регіону є внутрішня мотивація підприємств та зовнішні стимули, які спонукають підприємства ставити відповідні цілі і досягати їх. Послідовне виникнення таких потреб та їх задоволення утворюють відповідний механізм стимулювання сталого розвитку регіону [6]. Ю. С. Кулик та М. Ю. Крило визначали, що існуюча економічна культура бізнесу і населення не сприяє сталому розвитку регіону та бачили шлях виходу також у формуванні відповідного мотиваційного механізму, який може сприяти зміні моделей поведінки суб'єкта та його базових уявлень про сталий розвиток [7]. Існування такого механізму можливе лише на основі формування відповідного інституційного забезпечення, яке включатиме як формальні, так і неформальні інститути, що мотивуватимуть і стимулюватимуть підприємства як суб'єктів регіонального розвитку ставити відповідні цілі, досягнення яких сприятиме сталому розвитку регіону.

У *поведінковому* контексті інституційне забезпечення розглядали Є. О. Бойко і В. А. Міхенько, які вважали, що інститути сталого розвитку покликані координувати поведінку усіх суб'єктів згідно із завданнями та принципами забезпечення сталого соціо-еколого-економічного розвитку. Під інститутами сталого розвитку дослідники розуміли «сукупність неформальних правил та норм громадської поведінки і формально закріплених у нормах права механізмів, що забезпечують їх дотримання і структурують взаємодії у суспільстві згідно з принципами сталого розвитку» [8, с. 148]. Дійсно, оскільки сталий розвиток є новою парадигмою управління, то інститути, які покликані забезпечувати сталий розвиток, можуть і деяким чином мотивувати керівників підприємства при цілепокладанні враховувати цілі різних груп інтересів підприємства та цілі сталого розвитку.

Освітній контекст інституційного забезпечення сталого розвитку регіону розглядався у праці таких вчених, як Б. Андрушків, Н. Кирич, Л. Мельник, О. Погайдак. Зокрема, дослідники вважали, що провідну роль у забезпеченні сталого розвитку економіки займають заклади освіти [9]. Освітні інститути є дійсно важливими для сталого розвитку регіону. Саме шляхом надання освіти (протягом всього життя) можуть формуватися принципи цілепокладання на підприємствах задля сталого розвитку регіонів. У деяких країнах (Швеція, Угорщина, США, Японія, Данія, Швейцарія та ін.) усвідомлення необхідності переходу до сталого розвитку закладене ще у процесі навчання спеціалістів у різних сферах, про що свідчить вступ спеціальних курсів з питань сталого розвитку до навчального плану вищих навчальних закладів; нові спеціальності, пов'язані зі стратегічною сталістю складних систем у вузах і коледжах; збільшення кількості наукових досліджень, присвячених

проблемам і напрямам сталого розвитку соціально-економічних систем. Незважаючи на популярність концепції сталого соціально-еколого-економічного розвитку в Україні, практичних заходів щодо впровадження дисциплін, що стосуються цієї проблеми, мало. Впровадження принципів сталого розвитку вимагає підготовки нової категорії менеджерів, які мають знання в різних сферах та можуть створювати гармонію між учасниками на різних рівнях. До того ж, впровадження принципів сталого розвитку вимагає цільового управління підприємствами, що забезпечить узгодженість регіонального розвитку і діяльності підприємств.

У *природокористувальному аспекті* інституційне забезпечення сталого розвитку регіону розглядалося у праці Т. Ю. Туниці, який у межах дослідження економічної політики збалансованого природокористування виявив вплив інституційного середовища на розроблення і схвалення «Екологічної Конституції Землі» як глобального економіко-правового акту екологічної безпеки і сталого розвитку. На думку автора, чим досконалішим є інституційне середовище країни, тим більш позитивний вплив це середовище матиме на сприйняття ідеї сталого розвитку. Водночас існують суб'єктивні чинники могутніх держав, які можуть негативно вплинути на популяризацію сталого розвитку [10]. Це підтверджує той факт, що неформальні інститути є також важливими в забезпеченні сталого розвитку країни та її регіонів.

Деякі автори розглядають питання інституційного забезпечення сталого розвитку регіону в *політологічному контексті*. Зокрема, К. О. Дергачова, досліджуючи сталий розвиток як предмет міжнародної співпраці, визначила основні перешкоди політичного характеру. Серед них, зокрема, є незрозуміність інститутів та їх невідповідність вимогам сталого розвитку, на що, своєю чергою, впливає відсутність політичної волі, координації діяльності держав щодо вирішення проблематики сталого розвитку, відсутність змін у політичній владі. На думку автора, державні та політичні інститути грають суттєву роль у забезпеченні сталого розвитку, оскільки саме вони створюють передумови для такого розвитку та організують відповідне управління. Тому дослідниця запропонувала закладати «сталий розвиток» до концепцій розвитку та інших стратегічних політичних документів, ставити цю проблематику в центрі уваги державних установ та громадськості, розширювати співробітництво міжнародних, національних, регіональних і місцевих інституцій задля сталого розвитку та змінювати рамкові умови відповідно до такого співробітництва.

На національному рівні К. О. Дергачова пропонує використовувати такий цикл управління сталим розвитком: окреслення мети (перехід на принципи сталого розвитку); формування показників досягнен-

ня цілей (індикатори сталого розвитку); вибір засобів управління (бажано демократичних); організація управління, зіставлення отриманого результату з метою; коригування або повторення дій (за необхідністю) [11]. Останніми роками міжнародна співпраця в галузі сталого розвитку поширилася: проведено Світовий Саміт зі Сталого розвитку, Конференцію ООН з навколишнього середовища та розвитку, ухвалено цілі сталого розвитку. В Україні ухвалено Стратегію сталого розвитку до 2020 р., функціонують відповідні державні установи. Так, закладені основи переходу країни на шлях до сталого розвитку іноді є дещо декларативними, і дійсно бракує дієвих механізмів досягнення цілей сталого розвитку. Натомість, бракує інституційного забезпечення на мікрорівні, яке здатне забезпечити цільове управління підприємством як мікросистемою з урахуванням концепції сталого розвитку.

Дж. Шпангенберг, С. Пфал, К. Деллер також приділяли увагу політологічному аспекту інституційного забезпечення сталого розвитку регіону. Вони зазначали, що оскільки сталий розвиток стосується навмисного прийняття рішень з метою спрямування глобального розвитку та еволюції системи до більш сталого шляху, то методологія такого переходу має спиратися на політологію. Політологічний аспект зосереджується на політично значимих аспектах ролі суб'єктів у сталому розвитку, процесів прийняття рішень, орієнтації суб'єктів, вплив, який вони мають на сталий розвиток, та наслідки стосовно сталого розвитку, які викликає орієнтація та відповідна діяльність суб'єктів. У такому випадку в дуже широкому визначенні під інститутами можна розуміти як правила, за якими приймаються і реалізуються політичні рішення. На думку авторів, інститутами можуть бути як соціальні організації (суб'єкти), як актори, так і системи правил, які визначають поведінку суб'єктів.

Згадані автори під інститутами взагалі розуміли систему правил для авторитетного вирішення конфліктів і виконання норм. Розглядаючи інституційне забезпечення сталого розвитку регіону в політологічному аспекті, автори представляли політичний інститут як систему правил розробки та впровадження обов'язкових рішень, важливих для суспільства, та органи влади, які сприяють суспільній орієнтації. Політичні організації відповідають обом критеріям: вони є соціальними утвореннями, що виступають як актори в політичних процесах, а також системами правил, які визначають політичну поведінку [12]. Політичні інститути грають значну роль в інституційному забезпеченні сталого розвитку регіону, оскільки саме міжнародні документи, підписані всіма країнами – членами ООН, є визначальними стосовно сталого розвитку будь-якої країни та її регіонів. Проте існує значна кількість суб'єктів регіонального розвитку, які сприяють або перешкоджають сталому розвитку «знизу», реалізуючи поставлені пе-

ред ними цілі. Тому інституційне забезпечення сталого розвитку має бути таким, що визначає «правила» постановки цілей суб'єктами регіонального розвитку з урахуванням цілей сталого розвитку та інтересів інших суб'єктів.

Правовий аспект інституційного забезпечення сталого розвитку регіону розглядався у праці О. В. Шаповалової, яка виділила невідповідності положень деяких законодавчих актів вимогам сталого розвитку та надала пропозиції щодо вдосконалення господарського законодавства згідно з положеннями сталого розвитку. Зокрема, дослідник запропонувала ввести до складу господарських прав, обов'язків і зобов'язань мотиви, необхідні для втілення у господарське законодавство країни вимог сталого розвитку, та створити відповідну систему контролю за дотриманням цих вимог [13]. Запропоновані рекомендації створюють правові інститути забезпечення

сталого розвитку регіону, що є дійсно важливим. Проте інституційне забезпечення має враховувати всі аспекти сталого розвитку та забезпечувати відповідне цілепокладання на підприємствах.

Узагальнено контексти інституційного забезпечення сталого розвитку регіону можна навести в *табл. 1*.

Усі зазначені контексти інституційного забезпечення сталого розвитку регіону, представлені зазначеними дослідниками, можуть бути покладені в основу теоретичного базису інституційного забезпечення сталого розвитку регіону на засадах цільового управління підприємствами.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за результатами аналізу наукових праць можна зробити певні узагальнення та навести різні контексти інституційного забезпечення сталого

Таблиця 1

Контексти інституційного забезпечення сталого розвитку регіону

Аспект	Автор	Зміст
Організаційний	Н. В. Павліха [2]	Ототожнення інституційного забезпечення із організаційним, надання йому функцій управління, визначення організаційних заходів, що впливають на результативність сталого розвитку
Безпековий	В. В. Кузьменко [3]	Сталий розвиток є наслідком підвищення рівня економічної безпеки регіону, для чого необхідні відповідні інституційні трансформації
Інноваційний	О. В. Яценко [4]	Ототожнення сталого розвитку регіону зі складною інноваційною системою, для якої мають бути створені відповідні інститути інноваційної діяльності
Комунікаційний	О. П. Славкова [5]	Інституційне забезпечення сталого розвитку регіону визначається як процес забезпечення єдності інституцій, можливий на основі створення адекватних умов для взаємодії між економічними агентами
Мотиваційний	З. В. Герасимчук, В. Г. Поліщук [6], Ю. С. Кулик, М. Ю. Крило [7]	Встановлення інститутів, які забезпечують внутрішню мотивацію підприємств та зовнішні спонукальні стимули для стимулювання сталого розвитку регіону
Поведінковий	Є. О. Бойко, В. А. Міхенько [8]	Координація поведінки всіх суб'єктів регіонального розвитку згідно із завданнями та принципами сталого розвитку
Освітній	Б. Андрушків, Н. Кирич, Л. Мельник, О. Погайдак [9]	Визначення ролі освітніх інститутів у забезпеченні сталого розвитку регіону
Природо-користувальний	Т. Ю. Туниця [10]	Реалізація політики збалансованого природо-користування та відповідної регулятивної діяльності державних установ
Політологічний	К. О. Дергачова [11], Дж. Шпангенберг, С. Пфал, К. Деллер [12]	Визначення необхідності політичної волі, змін у політичній владі, координації діяльності держав та міжнародної співпраці для досягнення сталого розвитку
Правовий	О. В. Шаповалова [13]	Удосконалення нормативно-правової бази відповідно до положень концепції сталого розвитку

розвитку: організаційний, безпековий, інноваційний, комунікаційний, мотиваційний, поведінковий, освітній, природокористувальний, політологічний, правовий. Дослідження вчених у галузі інституційного забезпечення сталого розвитку є ґрунтовними, але носять фрагментарний характер та не оформилися в єдину методологію або навіть методику організації інституційного забезпечення. Нині відсутні дієві інститути, які сприяють урахуванню концепції сталого розвитку в цільовому управлінні підприємством, що потребує більш детального аналізу сутності та структури інституційного забезпечення сталого розвитку, а також аналізу концептуальних міжнародних документів та національних правових актів на предмет наявності засад організації інституційного забезпечення. Зазначені напрями є перспективними напрями дослідження у зв'язку з поширенням уваги до глобальних проблем людства, які безпосередньо впливають на сталий розвиток окремих регіонів, та необхідністю розробки відповідного інституційного забезпечення сталого розвитку регіону на основі цільового управління підприємствами як одними з найвпливовіших суб'єктів регіонального розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Старостенко Г. Г., Онишко С. В., Поснова Т. В. Національна економіка : навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2016. 432 с.
2. Павліха Н. В. Організаційно-інституційні засади сталого просторового розвитку регіону: теорія, методологія, механізми : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05. Львів, 2007. 39 с.
3. Кузьменко В. В. Економічна безпека та сталий розвиток: взаємодія на регіональному рівні : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.01. Донецьк, 2007. 16 с.
4. Яценко О. В. Формування конкурентних переваг інноваційно-орієнтованого сталого розвитку сільських регіонів : монографія. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2014. 478 с.
5. Славкова О. П. Інституційне забезпечення розвитку сільських територій // Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (24–25 квіт. 2014 р.). Умань : ВПУ «Візаві», 2014. Ч. 2. С. 87–89.
6. Герасимчук З. В., Поліщук В. Г. Теоретичні основи інституційного забезпечення стимулювання сталого розвитку регіону. *Регіональна економіка*. 2011. № 4. С. 30–47.
7. Кулик Ю. С., Крило М. Ю. Концепція сталого розвитку регіону: організаційно-інституційне забезпечення // «Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ» : сб. науч. тр. Винница : ДонНУ, 2014. С. 153–156.
8. Бойко Є. О., Міхенько В. А. Інституційні основи сталого розвитку регіонів України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 8. С. 147–150.
9. Андрушків Б., Кирич Н., Мельник Л., Погайдак О. Роль освіти в організації використання європейських підходів до забезпечення сталого розвитку економіки у постконфліктний період. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 1. С. 3–6.
10. Туниця Т. Ю. Економічна політика збалансованого природокористування в умовах глобалізації (теоретико-методологічні аспекти) : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.02. Київ, 2007. 40 с.
11. Дергачова К. О. Сталий розвиток як предмет міжнародної співпраці. Політологічний аспект : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Київ, 2002. 20 с.
12. Spangenberg J., Pfahl S., Deller K. Towards indicators for institutional sustainability: lessons from an analysis of Agenda 21. *Ecological Indicators*. 2002. № 2. P. 61–77.
13. Шаповалова О. В. Адаптація господарського законодавства до вимог сталого розвитку : автореф. дис. ... д-ра. юр. наук : 12.00.04. Донецьк, 2007. 40 с.

REFERENCES

- Andrushkiv, B. et al. "Rol osvity v orhanizatsii vykorystannia yevropeyskykh pidkhodiv do zabezpechennia staloho rozvytku ekonomiky u postkonfliktnyi period" [The role of education in organizing the use of European approaches to sustainable economic development in the post-conflict period]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 1 (2016): 3-6.
- Boiko, Ye. O., and Mikhenko, V. A. "Instytutysiiny osnovy staloho rozvytku rehioniv Ukrainy" [Institutional Foundations of Sustainable Development of Ukrainian Regions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii «Ekonomiczni nauky»*, no. 8 (2014): 147-150.
- Derhachova, K. O. "Stalyi rozvytok yak predmet mizhnarodnoi spivpratsi. Politolohichnyi aspekt" [Sustainable development as an object of international cooperation. Political aspect]: *avtoref. dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.04*, 2002.
- Herasymchuk, Z. V., and Polishchuk, V. H. "Teoretychni osnovy instytutysiinoho zabezpechennia stymuliuвання staloho rozvytku rehionu" [Theoretical foundations of institutional support for stimulating sustainable development of the region]. *Rehionalna ekonomika*, no. 4 (2011): 30-47.
- Kulyk, Yu. S., and Krylo, M. Yu. "Kontseptsiiia staloho rozvytku rehionu: orhanizatsiino-instytutysiine zabezpechennia" [Concept of sustainable development of the region: organizational and institutional support]. In *Problemy u perspektivy rozvytia sotrudnychestva mezhdu stranamy Yuhu-Vostochnoi Yevropy v ramkakh Chernomorskoho ekonomycheskoho sotrudnychestva y HUAM*, 153-156. Vynnytsa: DonNU, 2014.
- Kuzmenko, V. V. "Ekonomichna bezpeka ta stalyi rozvytok: vzaiemodiia na rehionalnomu rivni" [Economic security and sustainable development: interaction at the regional level]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.01*, 2007.
- Pavliha, N. V. "Orhanizatsiino-instytutysiiny zasady staloho prostорового rozvytku rehionu: teoriia, metodolohiia, mekhanizmy" [Organizational-institutional fundamentals of sustainable development of the region: theory, methodology, mechanisms]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.05*, 2007.
- Shapovalova, O. V. "Adaptatsiia hospodarskoho zakonodavstva do vymoh staloho rozvytku" [Adaptation of the economic legislation to the requirements of sustainable development]: *avtoref. dys. ... d-ra. yuryd. nauk : 12.00.04*, 2007.
- Slavkova, O. P. "Instytutysiine zabezpechennia rozvytku silskykh terytorii" [Institutional support for the development of rural areas]. *Aspekty stabilnoho rozvytku ekonomiky v umovakh rynkovykh vidnosyn*, part 2. Uman: VPU «Vizavi», 2014. 87-89.
- Spangenberg, J., Pfahl, S., and Deller, K. "Towards indicators for institutional sustainability: lessons from an analysis of Agenda 21". *Ecological Indicators*, no. 2 (2002): 61-77.
- Starostenko, H. H., Onyshko, S. V., and Posnova, T. V. *Natsionalna ekonomika* [National economy]. Kyiv: Lira-K, 2016.
- Tunytzia, T. Yu. "Ekonomichna polityka zbalansovanoho pryrodokorystuvannia v umovakh hlobalizatsii (teoretyko-metodolohichni aspekty)" [The economic policy of balanced use of natural resources in the conditions of globalization (theoretical and methodological aspects)]: *avtoref. dys. ... d-ra. ekon. nauk : 08.00.02*, 2007.
- Yatsenko, O. V. *Formuvannia konkurentnykh perevah innovatsiino-orientovanoho staloho rozvytku silskykh rehioniv* [Formation of competitive advantages of innovation-oriented sustainable development of rural regions]. Cherkasy: Vydavets Chabanenko Yu., 2014.